

Druhá svetová vojna

□

Vojnové udalosti tragicky doľahli aj na obyvateľstvo Malého a Veľkého Ruskova.

Fragment z dochovaného náhrobného kameňa zo židovského cintorína , ktorý sa nachádzal na terajšej

V roku 1942 v obci Veľký Ruskov žilo podľa „súpisu židov“ 12 obyvateľov židovskej národnosti. Všetky tri rodiny Reichových, Englerových a Polnerových boli v máji 1942 deportované do koncentračného tábora, kde zahynuli. *Jozef Reich (ktorý neskôr zaznamenal svedectvo pre pamätník Yad Vashem) a bratia Engloví sa dostatočne včas vyhli deportáciám.)*

„Englovi mali krčmu tam kde je dom č.p. 61, Reichovi obchod (predná časť budovy pohostinstva) a Polner (býval v záhrade v dome za domom č. p. 112) sa zaoberal výkupom teliat. On bol z tých chudobnejších. Cez vojnu boli už veľmi chudobní, žili z toho čo im ľudia dali. Keď ich mali deportovať, už sa dopredu vedelo, že budú židov brať. Nechali si pošiť také platené „canistorky“. Deti šli osobitne vopred. Potom prišli aj po ostatných s nákladným autom. Zobrali aj Linku Polnerovú, ktorá bola hádam ani nie týždeň po pôrode. Bolo nám ľúto a ženy aj plakali.“

□

Dňa 21.10.1942 v Osvietčime zahynul 25 ročný Vigor Engel- uvádza súpis väzňov. Reichova Feiga (1902), Jicchak (1923), Mose(1900), Jozsef(1918), Slome(1926), Raindel(1924), Henye(1880), Bela (1922), Freida (1920), zahynuli v roku 1942 v Osvietčime. Sweigerová Perl zahynula v roku 1944 v Osvietčime. Izidor Reich (1894) bol deportovaný do Naleczowa.

Eduard Polner (41 ročný zahynul v 27.6.1942 v Osvietčime.) Deportačný zoznam uvádza týchto ruskovských rodákov Kronovitzová Terézia (1875), **Landererová** Lina (1908), Ernest (1942), Regina (1867), Hana (1892), Hermann (1885); Lebovic Viliam, Wasserman Izidor, Kolman Leopold (1894), Kress Hani (1880)

□

Vyššie roka rodina Ferja(Čorej) do prechodu frontu prechovávala židovského zverolekára Hechta z Trebišova a jeho rodinu, ako aj Neumanna - židovského lekára zo Sečoviec.

Podľa súpisu židov z roku 1942 v Malom Ruskove bolo 8 obyvateľov „židovskej „ národnosti. V „nočnú hodinu“ bola deportovaná rodina Davidovičových s deťmi, ktorí sa takisto už nevrátili. Davidovic Eugen 47 ročný, Davidovič Jakob vo veku 45 rokov a Davidovičová Adela vo veku 23 rokov a ich syn 11 ročný Davidovič Nathan. Davidovičovi mali obchod oproti súčasnému obchodu na ul. Jarkovej.

Deportačný súpis uvádza aj týchto rodákov z Malého Ruskova: Lieber Mor(1903), Landesmann Ferdinand(1931), Alfred(1933), Julius(1936), Viliam(1940), Eva(1942), Lebovic Robert (1938), Leberovič Mor (1903). Čerpané z www.yadvashem.org .

Politickú moc v obci prezentovala SHĽS, ktorej členovia po príchode sovietskych vojsk boli odvedení na nútené práce do ZSSR.

Dňa 6.júna 1942 obecné zastupiteľstvo pod vedením starostu Michala Janoščíka schválilo podmienky elektrifikácie obce Veľký Ruskov pripojením na rozvodné siete. ³⁴

V jeseni 1942 bol vymenovaný vládny komisár Ján Borovský vykonávajúci pôsobnosť obecnej rady, finančnej komisie a obecného zastupiteľstva, čím vlastne zanikli volené orgány obce.

„Tesne pred príchodom sovietskych vojsk obec mala byť evakuovaná a vypálená. Miestny farár Ján Malinič chcel zachrániť aspoň cerkev a faru. Požiadal Ján Borovského, ktorý ako býv. vojak Rakusko-Uhorskej armády dobre ovládal nemecky, aby o to poprosil veliteľa nemeckej osádky sídliaceho na miestnej fare. Po pretlmočení prosby farára a po rozhovore veliteľ súhlasil s tým, že zostane fara, cerkev a severná časť obce aby sa mali kde uchýliť starí, ženy a deti. Keďže Ján Borovský pred vojnou postavil nový tehlový dom, bolo mu ľúto pri pomyslení, že má zhorieť. Vrátil sa na faru za veliteľom a presviedčal ho, že on v prvej svetovej vojne bojoval po boku Nemcov, v boji utrpel zranenie ukazujúc jazvy, ktoré obdržal pri zranení v Amerike, a teraz mu nemci zapália dom. Nemec na to vstal a povedal: „Sie sind unsere mensch!“ Vy ste nás človek. Ale čosi zapáliť musíme, lebo nadriadení to budú sledovať. Tak zapálili stodoly na juhozápadnej strane dediny a domy ostali uchránené. Stodoly v dolnej časti obce aj vyhoreli..“

Niekoľko dní pred príchodom „frontu“ bol zatknutý a deportovaný do koncentračného tábora Ján Čižmár, ktorý sa už nevrátil.

V slovenských internačných táboroch strávili posledné zvyšky vojny aj niektorí príslušníci Slovenskej armády po povstaní SNP.(Michal Harmadi, Michal Borovský) Niektorým sa podarilo vyhnúť zajatiu a internácii a nocami sa dostali domov.(Jozef Porhinčák, Štefan Borovský)

Z našej obce sa zúčastnil ako partizán v bojoch v Slovenskom národnom povstaní Michal Roman z Veľkého Ruskova č.d. 35.

Od júna 1944 v oblasti Dargovského priesmyku robili Nemci prípravne práce pre front. Stovky ba tisíce občanov z podhorských obcí i zo vzdialenejších obcí deň čo deň boli vyhánaní na kopanie zákopov, protitankových jarkov, guľometných hniezd i bunkrov. I z našej obce všetci chlapi sa museli zúčastňovať tejto nepopulárnej práce pod hrozbou zastrelenia.

Tieto práce vyvrcholili najmä v mesiaci októbri. Príchod frontu bolo počuť dunenie kanónov, výbuchy bômb a záblesky svetiel na východnej strane našej obce.

Najhoršie to bolo v mesiaci novembri keď Nemci nútili občanov evakuovať z rodných domov aby mohli lepšie kradnúť. V posledné dni mesiaca novembra robili fašisti záťahy na chlapov, aby ich mohli používať ako pracovnú silu v zázemí. Preto sa chlapi ukrývali na rôznych miestach .

V poslednom týždni stačili odviecť roľníkom najlepšie kusy dobytky a 86 koní. Maďarská armáda ktorá tade prechádzala 25.novembra 1944 zobrala dva kone. Obec týmto bola poškodená celkovou sumou 2.513.000Kčs. Ďalšie škody vznikli zhorením stodôl, ktoré Nemci podpálili pri odchode z obce. Poškodené boli mosty a priepusty v celkovej sume 62.151 Kčs.

Jednotky 351. a 24. streleckej divízie vstúpili 1. 12. 1944 do Trebišova a počas ďalšieho postupu v smere na Dargovský priesmyk prenikli aj do obcí Veľký a Malý Ruskov.

□

Prvého decembra 1944 oslobodili obec vojaci patriaci do 18. armády, ktorej veliteľom bol generál – major A. J. Gastilovič.

Dňa 7. decembra oasi o 7. hod začal mohutný útok na celom úseku dargovského frontu. Nemci ostrelovali aj našu dedinu zabili tu 18 vojakov, ktorí najskôr boli pochovaní v obci neskôr boli premiestnení do Trebišova.

V chotári obce došlo aj k ďalším tragédiám, na miestnom cintoríne v Malom Ruskove sa pochovávali aj ľudia z Plechotíc(Plechotice boli pod paľbou a nebolo možné tam pochovávať) ako aj sovietski vojaci

V Malom Ruskove v čase vojnových operácii v bitke o Dargovský priesmyk šrapnel zabil Jozefa Dziaka, Annu Šimkovú, ďalší šrapnel zabil chlapca- sirotu Fodorových sluhu.

V chotári obce došlo aj k ďalším tragédiám, na miestnom cintoríne v Malom Ruskove sa pochovávali aj ľudia z Plechotíc ako aj sovietski vojaci.

„Pred prechodom frontu nás utešovali , že front nás obíde. Nemci sa chystali na ústup. Rekvirovali potraviny , statok. Koncom novembra pred príchodom „rusov“ nás všetkých vyhnali z Malého Ruskova. Ostať mohli len starí ľudia. Mužov do Dargova vraj na opevňovacie práce. Nakoniec sa podarilo všetkým utiecť. Nemci tiež utekali do Slanských hôr lebo „Ivan je už za rečku“. Cestu do Plechotíc zamínovali. My sme sa vrátili po poľných cestách. 1.decembra prišli „rusi“ sme ich vítali, ale pobudli u nás cez 6 týždňov a už sme čakali kedy odídu, lebo toľké vojsko bola tiež veľká záťaž pre nás. Po príchode nastali veľké boje, jeden kanón bol na cintoríne a kaľuše tiež na druhej strane.“

V druhej svetovej vojne bojovali viacerí ruskovskí rodáci. Jeden z nich Ján Roman bojoval po boku krymských a odesšských partizánov. Pri jednom nočnom prepade ich partizánskym oddielom bol Nemcami